Мир ЧӘЛАЛ

Фыртынадан доғуланлар

БИЗИМ кечмиш әдәбијјатымызда сәадәт ахтаран кәнчләрин һәјат вә мүбаризәсинә һәср олунмуш бир сыра әсәрләр вардыр. М. Ф. Ахундовун, Н. Вәзировун, Ә. Һагвердијевин, Н. Нәримановун әсәрләриндә белә идејача зәнкин, ичтимаи имканча мәһдуд чаванларын ачыначаглы агибәти инандырычы тәсвир олунмушдур. Фәхрәддин, Фәрһад, Баһадыр вә башгалары өз дөврүнүн вә синфинин өвлады идиләр. Либерал мүлкәдарлар мүһитиндән чыхан бу кәнчләр нә гәдәр фајдалы, ишыглы арзулар бәсләсәләр дә ичтимаи имкан чәһәтдән бүнөврәсиз вә күчсүз идиләр. Буржуа-мүлкәдар агалығы мүһитиндә демократик мејлләр чичәкләнә билмәзди. Буна көрә дә һәмин әдибләрин о дөвр әсәрләриндә бу кәнчләрин һәјаты «мүсибәт» илә гуртарырды.

Әсримизин әввәлләриндә, ингилаблар дөврүндә реалист әдибләримизин јаратдығы реалист гәһрәманлар тамам ајры шәраитдә — мүбаризәләр мүһитиндә мејдана чыхырдылар. Ч. Мәммәдгулузадәнин, М. Ә. Сабирин, Ч. Чаббарлынын, А. Шаигин илк әсәрләриндә кәндли вә зијалы чаванлар ичәрисиндән белә, кәләчәјә инамла бахан характерләр тәсвир олунурдулар.

Сосиалист ингилабы бүтүн ичтимаи-сијаси һәјатда олдуғу кими әдәбијјат вә мәдәнијјәтдә дә көклү дәјишмәләр етди.

Јаранмагда олан совет һәјатында зәһмәт вә зәһмәт адамлары илк плана кечди. Инди мүтәрәгги әдиб вә шаирләр өз гәһрәманларыны, мәһз, јени һәјаты јарадaнлар ичәрисиндән, кәндли вә фәһләләр арасындан сечирдиләр.

Комсомол!

Бу сөз 20-чи илләрдә јалныз сијаси-ичтимаи мәсәләләрдә дејил, әдәбијјат мүһитиндә тез-тез бөјүк ифтихарла јад олунурду. Комсомол јени дүнја гуран, јенилик уғрунда мисилсиз фәдакарлыға кедән коммунист кәнчләрин һүчумчу дәстәси иди.

Биз синәси говғаларла, аловларла долујуг,
Комсомолуг, дөјүшчүјүк, биз Ленинин оғлујуг!

Бу һәмин илләр иди ки, В. И. Ленин үчүнчү комсомол гурултајындан Кәнчләр Иттифагынын вәзифәләри һаггында мәшһур мә'рузәси илә чыхыш етмишди:

«...Кәнчләрин вәзифәләри мәсәләсинә бу нөгтеји-нәзәрдән јанашдыгда мән демәлијәм ки, үмумијјәтлә кәнчләрин вә ајрылыгда, коммунист кәнчләр иттифагларынын вә һәр чүр башга тәшкилатларын бу вәзифәләрини бирчә сөзлә ифадә етмәк олар: вәзифә өјрәнмәкдән ибарәтдир...

Бүтүн иш ондадыр ки, көһнә капиталист чәмијјәтинин дәјишдирилмәси илә бәрабәр, коммунизм чәмијјәти јарадачаг јени нәсилләрин тә'лими, тәрбијәси вә тәһсили көһнә ола билмәз!».

Даһи Ленин комсомол тәшкилатларынын гаршысында јени чәмијјәт гурмаг вәзифәләрини ајдын вә дүрүст мүәјјән едиб көстәрир.

О заман бүтүн инчәсәнәт ишчиләри, әдәбијјат хадимләри тәрбијә, тәһсил, мүбаризә ишиндә партијанын бу көстәришләрини әсас тутуб програм кими һәјата кечирмәјә башладылар.

Јазычыларын биринчи гурултајындакы мәшһур мә'рузәсиндә А. М. Горки совет јазычыларына мүрачиәт едәрәк дејирди:

«Китабларымызын әсас гәһрәманы олараг биз әмәји, јә'ни биздә мүасир техниканын бүтүн гүввәтилә силаһланмыш әмәк просесләрилә тәшкил едилмиш, инсаны, өз нөвбәсиндә әмәји даһа јүнкүл вә мәһсулдар бир һала кәтирәрәк ону сәнәт дәрәчәсинә галдыран инсаны сечмәлијик!».

Габагчыл совет јазычылары әсас әсәрләриндә зәһмәт адамларыны, јени һәјатын јарадычыларыны баш гәһрәман сечмәјә башладылар. Н. Островскинин «Полад нечә бәркиди» романы 30-чу илләрин әввәлләриндә нүмунәви фәһлә кәнчи, Павел Корчакини јүксәк бәдии бојаларла тәсвир етди. Бу роман гисмән автобиографик әсәр иди. Романын мүәллифи белә мүрәккәб вә чәтин мүбаризә јолу кечмишди. Корчакинин симасында биз Ленин комсомолунун тәрбијә едиб бөјүтдүјү, ингилаби мүбаризәјә јетишдирдији гәһрәман фәһләни, фәһлә кәнчи көрүрүк. Тәсадүфи дејил ки, Вәтән мүһарибәси чәбһәләриндә фашизмә гаршы гәһрәманлыгла вурушан игид әскәрләримизин чиб дәфтәрләриндә Корчакин севимли образ кими јад олунурду. А. Фадејевин «Кәнч гвардија» романында һәјатыны Совет Вәтәнинин азадлыг вә сәадәтинә гурбан верән комсомолчу гәһрәманларын парлаг сурәти јаранмышдыр. Кәнч гвардијачылар совет чаванларынын характер хүсусијјәтләрини әкс етдирән әсил гәһрәманлардыр. Онларын фәдакарлығы, вәтәнпәрвәрлији, совет халгына мисилсиз сәдагәт вә мәһәббәти дилләрдә дастан олмушдур.

А. Твардовскинин мәшһур поемасында парлаг тәсвир едилән солдат Васили Тјоркин бүтүн Совет Ордусунун мисилсиз рәшадәтини тәчәссүм етдирән милјонларла охучунун севимлисидир.

Бизим әдәбијјатымызда комсомолчу оғлан вә гызлар ән габагчыл мүбаризә гәһрәманлары кими тәсвир едилмишдир. Елә насир вә шаир јохдур ки, бу зәһмәткеш чаванларын кәнддә вә шәһәрдә мүбаризә јолуну, шәрәфли әмәк һәјатыны ишыгландырмасын. Ч. Чаббарлынын «Алмас» драмасында совет мәктәбиндә тәрбијә алмыш гәһрәман бир гыз көһнә кәндин мүртәче гүввәләринә — голчомаглара, руһаниләрә, фанатикләрә гаршы вурушур вә галиб кәлир. С. Вурғунун «Комсомол поемасы»нда Бәхтијар, Чәлал, Һумај кими чаванлар азад мәһәббәти, јени ән'әнәләри, әмәк дүнјасыны алгышлајырлар.

М. Ибраһимов, Әбүлһәсән, Һ. Меһди, С. Рәһимов, Ә. Вәлијев, И. Әфәндијев вә башга габагчыл сәнәткарлар фабрик-заводларда, колхоз тарлаларында, мәдәни һәјатда јорулмадан мүбаризә апаран, совет мәфкурәсини чәсарәтлә, ардычыл тәблиғ едән комсомол гәһрәманларыны өз китабларында инандырычы тәсвир едирләр. Комсомолчулар Вәтәнимизин, һәјатымызын һәр саһәсиндә олдуғу кими, әдәби-бәдии әсәрләримиздә дә јени һәјатын вә мәишәтин парлаг нүмајәндәләри кими көстәрилирләр.

Ленин комсомолу јарым әсрлик зәнкин бир мүбаризә јолу кечмишдир. Һәјатымызын елә бир саһәси јохдур ки, орада комсомолун иши көрүнмәсин вә сәси ешидилмәсин.

Әдәби әсәрләримизин нүмунә саһәләриндә һәмишә комсомолу габагчыл көрмүшүк вә көрүрүк.

Совет шаирләри бәстәкарларымызла бирликдә комсомола, зәһмәткеш чаванларын бу чаһаншүмул әмәк ордусуна һәрарәтли нәғмәләр јарадырлар.

Совет әдәбијјатынын характер бир хүсусијјәтини дә гејд етмәмәк олмаз. Бу әдәбијјатын әсас јарадычылары совет чәмијјәтиндә тәрбијә алмыш, марксизм-ленинизм дүнјакөрүшү илә силаһланмыш, сосиализм гуручулуғунун мүхтәлиф чәбһәләриндә зәнкин тәчрүбә илә бәркимиш јени типли сәнәткарлар, инсан гәлбинин мүһәндисләридир. Буларын әксәријјәти комсомол јолуну, кәнчлијин тәрбијә вә дөјүш јолуну кечмишдир.

Сосиалист реализми совет әдәбијјатынын әсас јарадычылыг методу олараг јени һәјаты әкс етдирмәкдә сәнәткарларымызы силаһландырыр. Чәмијјәтимизин јүксәлишини, јени мејлләрини, коммунист характерләрини габарыг көстәрмәклә ичтимаи тәрбијәмизә хидмәт едир.

Әсас әсәрләримиздә совет адамынын бу күнкү әмәк рәшадәти вә һүнәри парлаг лөвһәләрдә ифадә олунур. Бурада да чаванлар бөјүк гүввәдир. Бизим чаванлар бир тәрәфдән ата-аналарынын зәнкин тәчрүбәсилә, икинчи тәрәфдән мүасир елм вә техниканын ихтира вә кәшфләрилә силаһланырлар. Елә бир комсомолчу фәһлә јохдур ки, техники тәһсил илә мәшғул олмасын.

Әдәбијјатымызын севиндиричи һадисәләриндән бири дә одур ки, сон заманларда јазычыларын чәркәсинә јени гүввәләр кәлмишдир. Бу кәнч гәләм саһибләри ичәрисиндә мүасир һәјатымызын характер һадисә вә сималарыны илһамла әкс етдирән јазычылар вардыр. Буларын тәрбијә вә тәһсилинә гајғы вә диггәтлә јанашмаг тәшкилатымызын вачиб вәзифәсидир.

Азәрбајчан комсомолунун әлли иллик јубилеји тәнтәнә илә гејд олунмаг әрәфәсиндәдир. Бу чохмилјонлу, шәрәфли вә мүбариз тәшкилатын тәрчүмеји-һалы һәмишә сәнәткарларымызын илһам мәнбәи вә тәсвир објекти олмушдур.

Биз инанырыг ки, икинчи әлли иллијиндә комсомол тәшкилатларымыз вә комсомолун һәр бир үзвү коммунизм гуручулуғунда өз шан-шөһрәтинә лајиг јени-јени гәһрәманлыг нүмунәләри көстәрәчәк, бөјүк күнләрин бөјүк сәнәтә лајиг ишләрилә јарадычы зијалыларымызын диггәтини чәлб едәчәкләр.

Комсомол — јүз јашы олса да, һәмишә чавандыр, һәмишә әмәк мүбаризләринин габагчыл дәстәсидир, һәмишә шанлы партијамызын сәдагәтли övладыдыр.